

LIETUVOS BANKO FINANSINIŲ PASLAUGŲ IR RINKŲ PRIEŽIŪROS DEPARTAMENTAS

Gyvybės draudimo įmonių
vadovams

2023-08-10

Pagal adresatų sąrašą

DĖL PINIGŲ PLOVIMO IR TERORISTŲ FINANSAVIMO RIZIKOS GYVYBĖS DRAUDIMO SEKTORIUJE

Lietuvos bankas, siekdamas nustatyti ir įvertinti gyvybės draudimo įmonių (GDĮ) sektoriaus pinigų plovimo ir teroristų finansavimo (PPTF) riziką, atliko GDĮ Lietuvos bankui pateiktų duomenų bei informacijos analizę (ataskaitinis duomenų laikotarpis – nuo 2022 m. sausio 1 d. iki gruodžio 31 d.). Atliktos analizės rezultatai buvo pristatyti GDĮ atstovams 2023 m. birželio 6 d. vykusiame atitikties susitikime.

Šiuo raštu atkreipiame GDĮ vadovų dėmesį į Lietuvos banko atliktos PPTF rizikos vertinimo analizės rezultatus ir į tai, kad vykdydamos veiklą GDĮ turėtų užtikrinti, jog PPTF ir tarptautinių sankcijų rizikos yra tinkamai nustatomos, vertinamos ir imamasi tinkamų ir proporcingų priemonių šioms rizikoms valdyti.

Dėl tarptautinių sankcijų, ribojamųjų priemonių įgyvendinimo

Atsižvelgiant į tai, kad Rusija 2022 m. vasario 24 d. pradėjo karą prieš Ukrainą ir jos gyventojus, bei į Europos Sąjungos (ES) ir jos sąjungininkų griežtinamas ir įtvirtinamas tarptautines sankcijas ir ribojamąsias priemones, skirtas Rusijos Federacijai, Baltarusijos Respublikai ir (arba) susijusiems subjektams, GDĮ svarbu užtikrinti tinkamą vidaus kontrolės procedūrų, susijusių su tarptautinių sankcijų, ribojamųjų priemonių įgyvendinimu, nustatymą, kaip tai įtvirtinta Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo (PPTFPI) 29 straipsnio 1 dalies 4 punkte. Svarbu pabrėžti, kad, atsižvelgiant į Lietuvos geografinę padėtį ir per paskutiniuosius dešimtmečius susiformavusius ekonominius ryšius su Rusijos Federacija ir Baltarusijos Respublika, tinkamas tarptautinių sankcijų įgyvendinimas yra itin reikšmingas. Lietuvos bankui atlikus GDĮ PPTF rizikos 2022 m. analizę, pastebima, kad nors klientų iš Rusijos ir Baltarusijos skaičius bei šių klientų įmokų vertė iš dalies sumažėjo, tačiau šių valstybių keliama rizika dėl jų atžvilgiu įgyvendinamų tarptautinių sankcijų, lyginant su 2021 m., išaugo. Atsižvelgiant į tai, GDĮ rekomenduojama įsivertinti galimą su šiomis valstybėmis siejamą tarptautinių sankcijų riziką ir stiprinti su tarptautinėmis sankcijomis susijusias vidaus kontrolės priemones.

Papildomai rekomenduojame susipažinti su Lietuvos banko 2022 m. liepos 21 d. parengta tarptautinių sankcijų įgyvendinimo finansų įstaigose apžvalga, kurioje pateikiami gerosios praktikos pavyzdžiai ir atvejai, kada tarptautinių sankcijų įgyvendinimui taikomos priemonės turėtų būti tobulintinos¹. 2023 m. gegužės 30 d. Lietuvos bankas patvirtino Finansų rinkos dalyviams skirtus nurodymus dėl tarptautinių sankcijų įgyvendinimo², kurie įsigalios 2023 m. rugsėjo 1 d. ir su kuriais privaloma susipažinti bei juos įgyvendinti ir GDĮ.

¹ Tarptautinių sankcijų įgyvendinimas finansų įstaigose, <https://www.lb.lt/lt/apzvalgos-ir-leidiniai/category.85/series.4357>.

² <https://www.lb.lt/lt/naujienos/lietuvos-banko-nurodymai-del-sankciju-pinigu-plovimo-ir-teroristu-finansavimo-prevencijos>.

Dėl teroristų finansavimo rizikos

Remiantis Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento paskelbta 2022 m. grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimo ataskaita³, tarptautinės teroristinės organizacijos šiuo metu nėra pajėgios rengti išpuolių, juos planuoja ir vykdo pavieniai islamistinę ideologiją remiantys asmenys, o migracijos per Baltarusiją maršrutas tapo vienu iš kelių nelegaliai patekti į Europą. Pažymėtina, kad tarp į Lietuvą nelegaliai atvykusių migrantų taip pat buvo užfiksuota asmenų iš didelės teroristų finansavimo rizikos valstybių, tokių kaip Afganistanas, Irakas, Somalis ir kt. Papildomai atkreiptinas dėmesys į tai, kad Lietuvos Respublikos Seimas 2022 m. gegužės 10 d. rezoliucija Nr. XIV-1070 Rusijos Federacijos karą prieš Ukrainą pripažino Ukrainos tautos genocidu, o Rusijos Federacija pripažinta terorizmą remiančia ir vykdančia valstybe. Valstybės saugumo departamento 2023 m. grėsmių nacionaliniam saugumui ataskaitoje⁴ akcentuojama, kad Baltarusija atvirai remia Rusijos agresiją prieš Ukrainą ir yra priklausoma nuo Rusijos. Šiame dokumente taip pat viena didžiausių grėsmių Lietuvos reputacijai ir nacionaliniam saugumui įvardijami Lietuvoje veikiančių subjektų verslo ryšiai su Rusija ir Baltarusija. Ataskaitoje nurodoma, kad kai kurie interesų Rusijoje ir Baltarusijoje turintys Lietuvos verslo subjektai siekia toliau plėtoti verslą šiose valstybėse. Atkreiptinas dėmesys, kad GDĮ privalo tinkamai vertinti Rusijos ir Baltarusijos keliamą teroristų finansavimo riziką.

Dėl politiškai pažeidžiamų (paveikiamų) asmenų

Europos bankininkystės institucijos (EBI) 2021 m. kovo 1 d. gairėse pagal Direktyvos (ES) 2015/849 17 straipsnį ir 18 straipsnio 4 dalį dėl deramo klientų tikrinimo ir veiksmų, į kuriuos kredito ir finansų įstaigos turėtų atsižvelgti vertindamos su atskirais dalykiniais santykiais ir vienkartiniais sandoriais ir (ar) operacijomis susijusių pinigų plovimo ir teroristų finansavimo riziką, kuriomis panaikinamos ir pakeičiamos Gairės JC/2017/37⁵, (toliau – EBI rizikos veiksmų gairės) įtvirtinta, jog tai, kad klientas, kliento naudos gavėjas, draudimo išmokos gavėjas arba draudimo išmokos gavėjo naudos gavėjas yra politiškai pažeidžiamas (paveikiamas) asmuo (PEP), yra laikytina PPTF riziką didinančiu veiksmu. Remiantis GDĮ pateiktais duomenimis, akcentuotina, kad sektoriuje PEP klientų skaičius, nors ir nežymiai, tačiau, lyginant su 2021 m. duomenimis, augo. Pažymėtina, kad tai, jog rizika, susijusi su PEP, yra aktuali, rodo korupcijos skandalai, pvz., „Pandora Papers“, kuriuose figūruoja įvairūs aukšto rango politikai. Remiantis Finansinių veiksmų darbo grupės kovai su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu (angl. *Financial Action Task Force*) rekomendacijomis, didelis dėmesys turėtų būti atkreiptas į PEP klientus nerezidentus, kurie yra siejami su didesne PPTF rizika⁶, kadangi GDĮ gali būti sudėtinga gauti išsamią ir patikimą informaciją apie tokių asmenų užimamas viešąsias pareigas, lėšų ir turto šaltinius, įvertinti, ar gaunamos lėšos atitinka užimamą poziciją. Pabrėžtina, jog, augant PEP klientų skaičiui, GDĮ turėtų imtis atitinkamų priemonių, kad užtikrintų tinkamą PPTFPĮ 14 straipsnio 3 dalyje įtvirtintų reikalavimų įgyvendinimą. PEP klientams turėtų būti taikomos sustiprinto kliento tapatybės nustatymo priemonės (turto ir (arba) lėšų kilmės nustatymas, vyresniojo vadovo pritarimas, sustiprinta nuolatinė dalykinių santykių stebėseną, kt.), ypač atkreipiant dėmesį į PEP nerezidentus.

Dėl paslaugų teikimo per tarpininkus

Atkreiptinas dėmesys, kad GDĮ veikia ir per tarpininkus (2022 m. duomenimis, 7 GDĮ paslaugas teikė pasitelkusios draudimo tarpininkus), o tai kelia didesnę PPTF riziką, nes tarpininkai gali nekokybiškai rinkti informaciją apie klientą, netinkamai nustatyti kliento tapatybę. Papildomai pažymėtina, kad tarpininkų naudojamos sistemos gali būti ne tokios kompleksinės ir išplėtos arba neatitikti tokių pačių parametrų, kuriuos naudoja GDĮ, todėl kyla rizika, kad GDĮ iš tarpininkų gaus nekokybišką arba ne visa apimtimi surinktą kliento informaciją. Akcentuotina, kad GDĮ privalo įvertinti, kokias kontrolės priemones taiko tarpininkai, ir užtikrinti, jog būtų laikomasi 2015 m. vasario 12 d. Lietuvos banko valdybos nutarimo Nr. 03-17 „Dėl Finansų rinkos dalyviams skirtų nurodymų, kuriais siekiama užkirsti kelią pinigų plovimui ir (arba) teroristų finansavimui, patvirtinimo“ 72 ir 73 punktų. Papildomai pažymėtina, kad 2023 m. liepos 13 d. EBI paskelbė nuomonę dėl PPTF rizikų, su kuriomis susiduria ES finansų

³ 2023 m. grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas, <https://www.vsd.lt/wp-content/uploads/2022/04/LT-el-...pdf>.

⁴ https://www.vsd.lt/wp-content/uploads/2023/03/Gresmiu-nacionaliniam-saugumui-vertinimas-2023_LT.pdf

⁵ EBI rizikos veiksmų gairės, [Guidelines ML TF Risk Factors LT.pdf \(europa.eu\)](https://www.ebi.europa.eu/publications/Guidelines_ML_TF_Risk_Factors_LT.pdf).

⁶ FATF rekomendacija dėl PEP klientų, <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/Peps-r12-r22.html>.

sektorius⁷. Šioje nuomonėje akcentuojamos gyvybės draudimo tarpininkų keliamos PPTF rizikos, todėl sektoriui rekomenduojama susipažinti su šioje nuomonėje minimomis rizikomis ir įvertinti jų pasireiškimo tikimybę.

Dėl kliento ir naudos gavėjo tapatybės nustatymo, kai tapatybė nustatoma klientui fiziškai nedalyvaujant

Lietuvos bankas, atlikdamas sektoriaus priežiūrą, nustatė, kad visos sektoriaus įmonės taikė kliento tapatybės nustatymą nuotoliniu būdu. Remiantis EBI rizikos veiksnių gairėmis⁸, dėl didesnės sukčiavimo rizikos ir anonimiškumo nuotolinis kliento tapatybės nustatymas gali būti siejamas su didesne PPTF rizika. Lietuvos bankas primena, kad sektorius turėtų imtis tinkamų ir proporcingų priemonių šiai rizikai valdyti ir užtikrinti, jog kliento tapatybės nustatymo jam fiziškai nedalyvaujant procesas atitiktų teisės aktų, sietinų su PPTF prevencija, reikalavimus.

Dėl vidaus kontrolės priemonių PPTF prevencijos srityje

GDĮ turėtų detaliai įvertinti su savo veikla, teikiamomis paslaugomis ir aptarnaujamais klientais susijusias PPTF rizikas bei nustatyti atitinkamas kontrolės priemones šioms rizikoms valdyti: reguliariai vertinti nustatytų vidaus kontrolės procedūrų ir priemonių PPTF prevencijos srityje efektyvumą ir su tuo susijusius procesus, imtis veiksmų, kad PPTF prevencijos reikalavimai būtų vykdomi. Papildomai raginame GDĮ atkreipti dėmesį į PPTF prevencijos atitikties procedūrų vertinimą, kaip tai nustatyta PPTFPĮ 29 straipsnio 4 dalyje, ir reguliariai įsivertinti, ar naudojamos PPTF prevencijos priemonės veikia tinkamai.

Atkreipiame dėmesį į tai, kad, remiantis gautais duomenimis, GDĮ atlieka mažai vidinių tyrimų ir teikia mažai pranešimų Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos. Pažymėtina, kad GDĮ itin svarbu įvertinti kliento dalykinių santykių ir operacijų stebėsenos (tiek momentinės, tiek retrospektyvios) proceso efektyvumą, gerinti atliekamų vidinių tyrimų kokybę ir tobulinti išvadų dokumentavimą. Siekiant sustiprinti turimus stebėsenos procesus, rekomenduojama susipažinti su Lietuvos banko parengta apžvalga dėl klientų dalykinių santykių ir operacijų (sandorių) stebėsenos⁹, kurioje aptariami praktiniai stebėsenos įgyvendinimo aspektai ir pateikiama gerosios praktikos pavyzdžių.

Akcentuotina, kad GDĮ, siekdamas įgyvendinti pirmiau išvardytus teisės aktų reikalavimus, turi užtikrinti pakankamą išteklių PPTF prevencijos funkcijoms vykdyti kiekį bei darbuotojų kompetencijos tobulinimą PPTF prevencijos srityje. Primename, kad mokymus PPTF prevencijos tema rengia VŠĮ Pinigų plovimo prevencijos kompetencijų centras, o aktuali informacija apie mokymus skelbiama Lietuvos banko interneto svetainėje (<https://www.lb.lt/lt/pinigu-plovimo-prevencijos-kompetenciju-centras#ex-2-1>). Lietuvos bankas taip pat reguliariai organizuoja atitikties specialistų susitikimus, kuriuose pristatoma informacija apie sektoriams aktualias PPTF rizikas, teisėkūros naujoves ir kitus svarbius klausimus. Lietuvos bankas tikisi, kad GDĮ vadovai užtikrins, jog už PPTF prevenciją atsakingi GDĮ darbuotojai aktyviai dalyvaus Lietuvos banko rengiamuose atitikties susitikimuose ir kituose mokymuose.

Atsižvelgdami į tai, kas išdėstyta šiame GDĮ vadovų dėmesį atkreipiančiame rašte, raginame įvertinti nurodytas PPTF rizikas ir užtikrinti, kad įstaiga taiko tinkamas ir pakankamas PPTF prevencijos priemones šioms rizikoms valdyti.

7

https://www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Publications/Opinions/2023/1058335/EBA%20Op%202023%2008%20Opinion%20on%20MLTF%20risks%20EBA%20REP%202023%2021.pdf.

⁸ EBI rizikos veiksnių gairės, [Guidelines ML TF Risk Factors LT.pdf \(europa.eu\)](https://www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Publications/Opinions/2023/1058335/EBA%20Op%202023%2008%20Opinion%20on%20MLTF%20risks%20EBA%20REP%202023%2021.pdf).

⁹ Nuolatinės kliento dalykinių santykių ir operacijų (sandorių) stebėsenos apžvalga, https://www.lb.lt/uploads/publications/docs/34828_5fad34d9063f96ba03fa46886cca74f7.pdf.